

Anderhalf miljoen amateurkunstenaars vragen uw aandacht!

Aandachtspunten voor het gemeentelijk beleid 2007-2012

Kunst doet mensen lachen, huilen, voelen, denken. Ze stelt ter discussie, confronteert, beïnvloedt en amuseert. Samen met anderen kunst beoefenen bevordert de openheid en de gemeenschapsvorming in de samenleving¹. Het (amateurkunst-) verenigingsleven ondersteunen en versterken kan dus bijdragen om het lokale samenleven te versterken.

Elke lokale groep bepaalt zélf zijn programmatie en staat ook grotendeels zelf in voor de financiering van zijn artistieke projecten via lidgelden, sponsoring, teerfeesten, inkomkaarten enz. Het is soms wél nodig om de bestuurscapaciteiten te versterken, zoals dat ook het geval is voor sociaal-culturele verenigingen, erfgoed- en jeugdverenigingen. Hoewel ieder een eigen manier van werken heeft, kan dat aspect van de verenigingswerking wellicht best samen aangepakt worden ...

1. Amateurkunst is een 'issue'

1.1. Enkele cijfers ...

De bevraging Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004² van het steunpunt Re-Creatief Vlaanderen stelt dat 25% van de Vlamingen een kunstzinnige hobby beoefent. Met andere woorden, ongeveer 1,5 miljoen Vlamingen, in leeftijd variërend van vijftien tot vijfentachtig jaar³, is zelf actief met kunst bezig. Dat getal omvat wie thuis kunst beoefent, wie dat samen met vrienden doet, wie deeltijds kunstonderwijs volgt en wie in een amateurkunstvereniging actief is.

Deze amateurkunstenaars hebben uiteenlopende sociale en culturele achtergronden en zijn overal in Vlaanderen actief. Ze fotograferen, zingen, dansen, spelen in een harmonie, (pop- of volks-) muziekgroep of klassiek orkest, tekenen, etsen of beeldhouwen, spelen theater, mime of circuskunsten, of schrijven gedichten ...

1.2. Amateurkunst is een lokaal gebeuren!

Een deel van deze amateurkunstenaars zijn georganiseerd in 10.000 lokale verenigingen, die aangesloten zijn bij landelijke pluralistische koepelorganisaties, georganiseerd volgens kunstdiscipline⁴.

Jaarlijks leveren die 10.000 verenigingen een moeilijk te overschatten bijdrage tot het cultuuraanbod. Wanneer zij gemiddeld drie toonmomenten organiseren, vinden er elk jaar in de 327 Vlaamse en Brusselse gemeenten minimaal 30.000 concerten, toneelvoorstellingen, tentoonstellingen e.a. culturele activiteiten plaats, waarvan de kosten grotendeels door de verenigingen zelf gedragen worden⁵. Wanneer elk van de ongeveer 170.000 leden van die lokale groepen en verenigingen gemiddeld drie personen (ouders, grootouders, kinderen, vrienden...⁶) naar zo'n toonmoment brengt, spreken we over een publieksbereik voor cultuurcentra e.a. organisatoren van meer dan 1.500.000 geïnteresseerden. Dat geeft een idee van het belang en het bereik van de amateurkunstsector ...

1.3. Vlaanderen heeft creatieve burgers nodig met een open geest

¹ Zie onderzoek ter zake van Prof Marc Elchardus e.a.

² Bevraging uitgevoerd door Steunpunt Re-Creatief Vlaanderen

³ Kinderen in de kleuterschool, het lager onderwijs, een deel van het middelbaar onderwijs en b.v. de jeugdbeweging tot en met 14 jaar zijn niet in deze cijfers opgenomen.

⁴ Deze tien landelijke amateurkunstorganisaties zijn VLAMO, Koor&Stem, Opendoek, Poppunt, Danspunt, Muziekmozaïek, Centrum voor Beeldexpressie, Kunstwerk[t], Creatief Schrijven en VLO Circuskunsten. Wat zij doen, welke diensten zij hun leden aanbieden en hoe u van hun knowhow gebruik kunt maken, vindt u via www.amateurkunsten.be.

⁵ Om dit te realiseren repeteert elke groep minstens één keer in de week (10.000 groepen x min. 40 repetities per jaar = 400.000 repetities).

⁶ Bevraging Cultuurparticipatie in Vlaanderen

De amateurkunstenaar is niet op zoek naar de grote 'K' in zijn kunst. Hij is een liefhebber, die met een open geest de kunsten wil verkennen. Via creatieve leerprocessen en artistieke ervaringen gaat hij op ontdekking in de wereld van de kunsten.

Iedereen krijgt bij de geboorte een aanleg mee, een reeks specifieke eigenschappen, die al dan niet ontwikkeld kunnen worden: intellectuele en emotionele vaardigheden (IQ en EQ), creativiteit, gehoor, muzikaliteit, lichaams-expressie, spreekvaardigheid, leren 'zien' enz. Stuk voor stuk zijn het vaardigheden, die minstens even belangrijk zijn in de persoonlijke ontwikkeling van een mens als de schoolse overdracht van kennis. In een geglobaliseerde economie, waarin Vlaanderen slechts met zijn kennis en creativiteit zal kunnen concurreren op de wereldmarkt, kan het belang om dergelijke talenten van jongs af te ontwikkelen moeilijk overschat worden. Kunst- en cultuur-educatie én kunstbeoefening zijn dus erg belangrijk.

1.4. En de lokale overheid kan daar actief toe bijdragen!

Er is een duidelijk verband tussen opleiding en maatschappelijk milieu enerzijds en persoonlijk succes anderzijds. Eenzelfde samenhang stellen we vast tussen het ontwikkelen van emotionele en sociale vaardigheden en participatie aan de kunsten: 1/3 van de hoger opgeleiden ontwikkelt zijn talenten o.m. via actieve kunstbeoefening; bij lager opgeleiden is dat slechts 10%. En hoewel schoolmoeheid, zittenblijven en zelfmoord onder jongeren in ons eenzijdig op kennisoverdracht gericht onderwijs een acuut probleem geworden zijn, lijkt niemand echt geneigd om ons schoolsysteem grondig te evalueren.

Voor wie in het ouderlijk milieu minder kansen krijgt, kan onderwijs, dat oog heeft voor de brede ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid, een kind nochtans extra kansen geven op ontwikkeling. De overheid, die verantwoordelijk is voor de organisatie van het onderwijs, kan hier dus best aandacht voor hebben.

2. Besturen van 2007 tot 2012

Minister van cultuur Anciaux stelt in zijn beleidsbrief terecht dat amateurkunst bijdraagt tot meer culturele competentie, dat de socialisatiefactor aan belang wint en dat amateurkunstverenigingen een belangrijke democratiserende rol hebben⁷.

Vrij vertaald betekent dit, dat ze de maatschappelijke samenhang versterken en in belangrijke mate bijdragen tot het zich goed voelen van de burgers in de samenleving. Kunstbeoefening bevordert de ontwikkeling van sociale, culturele en creatieve vaardigheden, nodig om in deze veranderende samenleving te overleven. Om het met een slogan te zeggen: (amateur)kunst brengt mensen dichterbij elkaar.

2.1. Er zijn geen zekerheden meer ...

Techniek, kennis, communicatie, economische verschuivingen, werkonzekerheid, schuivende morele waarden, immigratiestromen, milieuproblemen enz. Vanuit elke hoek van de wereld dringen de elkaar steeds sneller opvolgende veranderingen via tv, radio, pc enz. dagelijks de huiskamer binnen van elke burger. De toenemende complexiteit van onze omgeving en het wegvallen van de vroegere zekerheden zijn de belangrijkste oorzaken van vervreemding en groeiende onverdraagzaamheid in onze samenleving.

Het probleem is zelfs nog complexer. De werkdruk maakt het combineren van werk en gezin moeilijker en zet relaties onder druk. Die druk doet de nood aan ontspanning en zelfontplooiing toenemen. TV, CD, DVD laten iedereen toe thuis van kunst en cultuur te genieten. Andere ontspanningsvormen concurreren weer een ander deel van het aanbod weg. Nieuwe stijlen en stromingen, aangestuurd door de commerciële wereld, lokken jongere generaties aan. Het eindresultaat is toenemend individualisme en materialisme.

2.2. ... maar wél hoopgevende tekenen

Het jeugdwerk, de amateurkunstsector, bepaalde themagebonden verenigingen en het wijkleven trekken meer mensen aan. De nood aan een nieuwe spiritualiteit komt tot uiting in het succes van filosofische kringen en gelijk-aardige gespreksgroepen, waar mensen van allerlei gezindheid elkaar ontmoeten.

⁷ Beleidsnota minister van cultuur B. Anciaux 2004-2009, blz. 10, 3

Er groeit meer aandacht voor de functie en organisatie van de stad (wonen, verkeer, speelruimte, groen, ...). De gemeente en de wijk zijn de plaats waar kansen geschapen en/of aangegrepen kunnen worden om maatschappelijke knelpunten een begin van oplossing te geven. Lokale beleidsverantwoordelijken en burgers kunnen er perfect samenwerken.

De amateurkunstsector wil daar, in deze overgangsfase naar een andere maatschappij, waarin Vlaanderen zich bevindt, samen met de rest van het verenigingsleven, een bijdrage toe leveren.

2.3. Laten we de problemen nu ook aanpakken!

Geef burgers de kans persoonlijk verantwoordelijkheid op te nemen. Betrek ze bij het plannen en uitvoeren van projecten. Doe het samen met hen, niet in hun plaats. Organiseer de cultuurraad zodanig, dat voor de problemen van de verschillende verenigingen en sectoren oplossingen kunnen gezocht worden en werk daar als gemeente actief aan mee. Heb aandacht voor nieuwe vormen van verenigingsleven (projectmatig, pluralistisch, in wijken) en voor interculturele initiatieven, die burgers dichter bij elkaar brengen. Doe een beroep op de knowhow van de landelijke amateurkunstorganisaties en werk met ze samen bij de ondersteuning van de lokale verenigingen. Heb oog voor het verband tussen de beschikbaarheid van (aangepaste) infrastructuur en de leefbaarheid van verenigingen. Zorg voor één centraal aanspreekpunt - met doorverwijsfunctie - , waar alle verenigingen en sectoren terecht kunnen. Doorbreek het hokjes denken in de gemeentelijke administratie en maak dwarsverbindingen. Kortom, denk klantvriendelijk! Er is werk aan de winkel!

3. Tien suggesties voor een stimulerend amateurkunstbeleid in de gemeente

3.1. Ga er van uit dat de inwoners van uw gemeente in meerderheid verstandige mensen zijn

60% van de Vlaamse bevolking tussen 25 en 64 jaar beschikt vandaag over een diploma universitair, hoger of hoger secundair onderwijs. Zij zijn perfect in staat actief mee te denken over de toekomst van hun gemeente. Betrek hen actief bij het plannen én uitvoeren van het cultuurbeleid. Informeer ze correct en neem hun inbreng en engagement ernstig. Doe het samen met hen, niet in hun plaats. De kloof tussen burger en politiek zal nadien veel kleiner geworden zijn.

3.2. Koester de cultuurraad als een kader voor ontmoeting en overleg

De cultuurraad biedt de kans om vertegenwoordigers van amateurkunstverenigingen, sociaal-culturele en andere verenigingen, deskundigen en gemeentelijke cultuurfunctionarissen enz. structureel te laten overleggen over initiatieven, die het samenleven aangenamer maken.

Verbeter de structuur van de cultuurraad, rekening houdend met de behoeften van het werkveld (splitsing advies- en ontmoetingsfunctie). Zoek actief naar oplossingen voor de knelpunten, die de verenigingen aanbrengen. Betrek daar gerust specialisten bij.

3.3. Laat het beleid aansluiten bij de bestaande en toekomstige behoeften

Beleidsontwikkeling vertrekt best bij (methodisch ondersteund) behoeftenonderzoek, zodat de cultuurraad en het gemeentebestuur kunnen beslissen op basis van correcte informatie. Werk aan duurzame oplossingen. Betrek de doelgroep zodat een breed draagvlak ontstaat voor het te voeren beleid. Treed niet op in de plaats van de burgers, maar begeleid en ondersteun ze, zodat initiatieven door de bevolking zelf gedragen worden. (Zo kan de cultuurdienst perfect een project opzetten om een dansvereniging op te richten om haar senioren fit te houden en te behoeden voor eenzaamheid.)

De behoeften van een lokale amateurkunstgroep kunnen in algemene termen omschreven worden als opleiding (in de kunstdiscipline), een geschikte en goed uitgeruste repetitieruimte (naargelang de noden van de kunstvorm), een speelplek of podium, financiële middelen om een productie op te zetten, ondersteuning van de eigenlijke verenigingswerking en promotionele ondersteuning. De concrete invulling daarvan gebeurt best in overleg met de betrokkenen en zal verschillen naargelang de gemeente.

3.4. Doorbreek schotten binnen en buiten de gemeentelijke administraties

Een overkoepelend infrastructuurbeleid van de gemeente, parochies, scholen van de verschillende netten, privé-zalen, verenigingen enz. kan op relatief korte termijn leiden tot een betere spreiding van infrastructuur, opwaardering van de uitrusting, efficiënter en polyvalent gebruik tegen een gereduceerde exploitatiekost. Het afstemmen van de opleidingsbehoeften van amateur-kunstverenigingen en -kunstenaars op het aanbod van het deeltijds kunstonderwijs, het gemeenschap- of cultuurcentrum, de muziekinstrumentenwinkel (die ook gitaarlessen aanbiedt), de dansschool, het (jeugd)muziekatelier of de landelijke AK-organisaties is een gelijkaardig verhaal. De gemeentelijke website toont elke geïnteresseerde burger of vereniging de weg...

3.5. Stel één persoon als aanspreekpunt aan voor alle verenigingen

Het toenemend aantal wetten, decreten, provinciale en gemeentelijke reglementen, en de fiscale en juridische verantwoordelijkheid die eruit voortvloeien belasten het vrijwilligerswerk zwaar. Eén deskundig contactpersoon of loket in elke gemeente zou een sterke (sectoroverschrijdende) steun zijn voor verenigingen en vrijwilligers. Kunde, vertrouwen, communicatieve vaardigheid, adviesverstrekking, bemiddeling en doorverwijzing (lokaal of boven-lokaal). Daar gaat het om. Lokale problemen kunnen zo via de gemeentelijke webstek of via folders snel opgelost worden. Voor meer gespecialiseerde vragen kan doorverwezen worden naar gespecialiseerde landelijke (AK-) organisaties en steunpunten.

3.6. Investeer in het verenigingsleven!

Anders dreigen verenigingen te verdwijnen. In amateurkunstverenigingen wordt traditioneel veel belang gehecht aan het artistieke aspect van de werking. Aan efficiënt vergaderen, verjonging van leden en bestuur, inhoudelijke bijscholing inzake bestuursvaardigheden, opvolging van nieuwe wetgevende ontwikkelingen enz. wordt vaak minder aandacht besteed. In deze context moet ook voortdurend aandacht geschonken worden aan nieuwe ontwikkelingen (organisatorisch, artistiek) en voor interculturele initiatieven, die burgers dichter bij elkaar brengen. Bijscholing op maat is mogelijk via gespecialiseerde organisaties, zoals o.m. de landelijke AK-organisaties.

3.7. Investeer vandaag in de toekomst

Voorkom vandaag de problemen, die zich over tien jaar zullen stellen. In paragraaf 3.4. werd reeds aandacht geschonken aan een sectoroverstijgende aanpak van infrastructuurproblemen en de nieuwe dynamiek, die zo in een wijk kan ontstaan.

Een tweede voorbeeld is de zgn. 'brede school', gebaseerd op het principe dat de ouders, de wijk en andere diensten, die met de kinderen werken (sociale diensten, bibliotheek, cultuurcentrum) ook een zeer belangrijke rol spelen in hun ontwikkeling. Ze worden daar dus best actief bij betrokken. Een 'brede school' wil kinderen opvoeden en emanciperen vanuit een termijnvisie, door ze kansen te bieden, door ze verantwoordelijkheid te leren opnemen en zo hun zelfrespect te versterken.

Experimenten in de VS en Nederland zijn succesvol. Vlaamse gemeenten met eigen scholen kunnen experimenteren met de nieuwe methodiek. Cultuur- en kunsteducatie op en na school, samenwerking met het verenigingsleven in de buurt, plaats geven aan de bibliotheek en het cultuurcentrum in de school enz.

Het kan allemaal. En elke 'brede school' is anders.

3.8. Investeer in wijken en deelgemeenten

De laatste jaren halen sommige steden en gemeenten prachtige resultaten door de inwoners van wijken actief te betrekken bij de ontwikkeling van hun buurt, door ze b.v. een budget ter beschikking te stellen en / of door ze (bij contract) zelf verantwoordelijk te stellen voor het onderhoud en de verfraaiing van hun wijk. Ze steunen initiatieven van onderuit en dat leidt ertoe dat het buurtleven zich herstelt.

Cultuur, amateurkunst en het verenigingsleven maken integraal deel uit van dergelijke ontwikkeling. De lokale overheid moet hier oog voor hebben en bij wijkontwikkeling o.m. de nodige infrastructuur voorzien, waarin het verenigingsleven terecht kan.

3.9. Investeer in de nieuwe Vlamingen

Ongeveer 10% van de bevolking is vandaag van allochtone (Europese en niet-Europese) afkomst. Integratie verloopt in generaties. Taalverwerving, opleiding en werk zijn cruciale elementen in dat proces. Laat de zaak dus niet op haar beloop. Investeer in taalverwerving, ouderwerking via de school, integratie in de wijk (de brede school!). Zoek nieuwkomers thuis op en betrek ze bij de vrouwenwerking, bij buurtinitiatieven, wijkfeesten enz. Ontwikkel initiatieven voor specifieke doelgroepen. Creëer kansen.

Verschillende landelijke amateurkunstorganisaties experimenteren vandaag volop met werkvormen en initiatieven om deze doelgroep aan te spreken. Doe een beroep op hun ervaring. Vertellen, theater, schrijven, dansen, zingen enz. spreken telkens andere vaardigheden van het kind aan. (Zijn we vergeten dat de emancipatie van de Vlamingen ook gestart is op school en in de fanfare of toneelgroep?)

En bekijk eens wat er mogelijk is in de plaatselijke academie of via een wijkproject.

3.10 Investeer in vrijwilligers

De gemeente heeft al het personeel dat nodig is om zoveel verschillende initiatieven te ondersteunen niet in dienst. Toch moet er ernstig nagedacht worden over het noodzakelijke personeelskader. Waarvoor is eigen gekwalificeerd personeel nodig? En wat kan er gerealiseerd worden met vrijwilligers? Hoe zal de gemeente die aanspreken en aan zich binden?

Mensen missen vandaag vaak de tijd om zich langdurig voor iets in te zetten. Maar ze zijn gemakkelijker te vinden voor een kort engagement in een concreet project, waar ze zelf ook iets uit leren. En er is een grote groep medeburgers, die om uiteenlopende redenen uit het arbeidsproces geduwd werd of gestapt is. Zij beschikken vaak over heel wat kennis en ervaring. Op welke manier kunnen zij overtuigd worden om nog een stuk van hun tijd als freelancer te investeren in het begeleiden van bestuurders van verenigingen, organisators van wijkfeesten e.a.?

*Deze teksten kunnen ook gedownload worden op **www.amateurkunsten.be***

Daar vindt u ook andere informatie, handleidingen, werkdocumenten, praktische tips, modellen én links naar de sites van de landelijke amateurkunstorganisaties. Zij beschikken over gespecialiseerde informatie, ondersteunende diensten en deskundige medewerkers voor hun kunstdiscipline. Een aantal publicaties en documenten kunnen via deze sites gratis gedownload of besteld worden.

*En surf ook eens naar de site van de Week van de Amateurkunsten, **www.wak.be**. Ook daar valt wel nieuws te rapen.*